

УДОСКОНАЛЮВАТИ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО СТВОРЕННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ КОЛЕКТИВНОГО КОРИСТУВАННЯ

Одним із засобів вирішення завдань по вдосконаленню управління народним господарством є застосування в управлінській діяльності засобів електронно-обчислювальної техніки (ЕОТ). Організаційною формою використання цієї техніки є обчислювальні центри індивідуального і колективного користування. В десятій п'ятирічці ставиться завдання підвищити ефективність використання засобів електронно-обчислювальної техніки шляхом створення обчислювальних центрів колективного користування¹.

Сама по собі постановка питань, пов'язаних з створенням і функціонуванням обчислювальних центрів колективного користування в аспекті виконання завдань Комуністичної партії та Радянського уряду по створенню в нашій країні загальнодержавної автоматизованої системи по збиранню й обробці інформації для обліку, планування й управління народним господарством і дальшого вдосконалення господарського законодавства, є досить актуальною. Її актуальність підтверджується, насамперед, практикою створення і впровадження в управління автоматизованих систем управління (АСУ), які в перспективі повинні охопити всі ланки народного господарства, і, природно, необхідністю вибору найоптимальніших економічних форм використання засобів електронно-обчислювальної техніки.

Нині вже вирішені питання щодо асигнування робіт, пов'язаних з

створенням на підприємствах, в організаціях власних АСУ. Зокрема, Держплан СРСР і Міністерство фінансів СРСР мають передбачати виділення асигнувань на капітальні вкладення для створення і впровадження в народне господарство автоматизованих систем управління. Детально регулюється й порядок та строки планування і фінансування робіт по створенню АСУ різного рівня. Більше того, коли підприємство або організація не мають для цього вільних грошових ресурсів, то їх можна одержати в порядку довгострокового або короткострокового кредитування.

Отже, немає перешкод для утворення на підприємствах і в організаціях власних АСУ, фінансування робіт по проектуванню цих систем, а також виділення коштів на придбання електронно-обчислювальної техніки та іншого необхідного устаткування для обчислювальних центрів, врешті, на спорудження будівель і споруд для їх розміщення. Труднощі виникають на наступній стадії, вже при впровадженні АСУ у виробництво, оскільки для експлуатації електронно-обчислювальної техніки потрібні спеціалісти та відповідний персонал. Як свідчить практика, при створенні АСУ й обчислювальних центрів на підприємствах та в організаціях збільшення чисельності обслуговуючого та адміністративно-управлінського персоналу неминуче. Однак надалі після впровадження АСУ таке збільшення припиняється, хоча обсяг виробництва і виконання операцій виробничо-господарського характеру на підприємствах і в організаціях неухильно

¹ Див. «Матеріали XXV з'їзду КПРС», К., Політвидав України, 1976, стор. 194—195.

зростає. Ще гостріше ця проблема стоїть перед керівниками середніх і дрібних підприємств, а також територіальними органами управління на утримання технічного й адміністративно-управлінського персоналу.

В зв'язку з цим перед адміністрацією підприємств і організацій постає проблема відшукати можливості забезпечення обслуговування електронно-обчислювальної техніки працівниками без збільшення фонду заробітної плати і асигнувань на утримання управлінського персоналу, оскільки законодавство передбачає створення АСУ без збільшення чисельності апарату управління².

При утворенні та впровадженні АСУ на середніх і дрібних підприємствах ця проблема може бути вирішена шляхом організації у республіці обчислювальних центрів колективного користування, які організаційно «вписуються» в єдину державну систему обчислювальних центрів (ЄДСОЦ). Така організаційна форма використання коштів є досить перспективною та економічно вигідною для народного господарства. Шляхом дольової участі у створенні обчислювальних центрів колективного користування підприємства й організації зможуть зменшити витрати на створення і впровадження АСУ, а також на утримання технічного й адміністративно-управлінського персоналу.

Проте господарське законодавство не містить вказівки на те, що підприємства, виробничі об'єднання (комбінати) та інші організації можуть здійснювати концентрацію фінансових ресурсів для вдосконалення технології виробничих управлінських процесів. Концентрація матеріальних і фінансових ресурсів дозволяється лише для будівництва жилих будинків, медичних і дитячих дошкільних закладів та ін-

ших об'єктів культурно-побутового призначення³.

Щоправда, деякими правовими актами передбачається, що підприємства і організації можуть об'єднувати фінансові ресурси для виконання окремих робіт, що мають велике значення не тільки для цих підприємств, а й для всього народного господарства (наприклад, спільне будівництво автомобільних і шосейних шляхів, мостів та інших засобів комунікації)⁴. При цьому слід зазначити, що управління всесоюзного або республіканського промислового об'єднання вправі здійснювати спільно з іншими об'єднаннями й організаціями наукові дослідження, дослідно-конструкторські та технологічні розробки по створенню АСУ (п. 50 Загального положення про них.) З змісту даної правової норми випливає, що управління промислових об'єднань можуть на дольових началах з іншими об'єднаннями й організаціями фінансувати лише проектно-дослідні роботи по створенню АСУ. Вони не мають права кооперувати фінансові ресурси на оплату електронно-обчислювальної техніки і капітальне будівництво виробничих будівель та споруд для даного виду обчислювальних центрів.

Проблема широкого впровадження у народне господарство АСУ і створення обчислювальних центрів колективного користування може бути вирішена лише тоді, коли господарським законодав-

³ Див. п. 56 Положення про соціалістичне державне виробниче підприємство (СП СССР, 1965, № 19—20, ст. 155); п. 91 Положення про виробниче об'єднання (комбінат) (СП СССР, 1974, № 8, ст. 38); п. 89 Положення про науково-виробниче об'єднання (СП СССР, 1976, № 2, ст. 13); п. 63 Загального положення про всесоюзне і республіканське промислове об'єднання (СП СССР, 1973, № 7, ст. 32).

⁴ Див. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 2 січня 1959 р. «Про порядок, строки і форми залучення на будівництво і ремонт автомобільних шляхів колгоспів, радгоспів, промислових, транспортних, будівельних та інших підприємств і господарських організацій і про відповідальність за ухилення від участі в шляхових роботах («Відомості Верховної Ради УРСР», 1959, № 1, ст. 8).

² Див. «Рецензия партии и правительства по хозяйственным вопросам. 1968 — 1969 гг.», т. 7, М., Политиздат, 1970, стор. 530—533.

ством передбачатиметься, що фінансування цих робіт відноситься на створення об'єктів виробничого призначення. Таке рішення даного питання має економічне обґрунтування, оскільки АСУ й обчислювальні центри колективного користування покликані вирішувати завдання виробничого характеру, а тому й витрати, пов'язані з їх створенням, повинні відноситися на рахунок створення об'єктів виробничого призначення з усіма наслідками, що з цього випливають, в частині правового регулювання даних процесів. Це дозволить середнім і дрібним підприємствам та організаціям прискорити роботи по створенню АСУ і дозволить їм безперешкодно вирішувати питання дольового фінансування капітальних вкладень на створення обчислювальних центрів колективного користування. Крім того, таке рішення даного питання допоможе виконкам місцевих Рад депутатів трудящих, які відчувають деяку незабезпеченість асигнуваннями на створення АСУ, у виконанні робіт по утворенню при них територіальних обчислювальних центрів (шляхом включення обчислювальних центрів колективного користування до системи територіальних обчислювальних центрів).

Управління, як і будь-який вид діяльності, потребує забезпечення основними й оборотними коштами. В цьому аспекті, на нашу думку, доцільно в законодавчому порядку закріпити, що набута електронно-обчислювальна техніка, яка є технічною базою АСУ, становить основні засоби органів управління. У випадках утворення автоматичних систем управління технічних процесів електронно-обчислювальна техніка повинна відноситися до основних засобів виробництва. Звичайно, такий поділ матиме умовний характер, оскільки основні кошти, призначені для управлінської діяльності, становлять складову частину основних засобів виробництва. Він є необхідним лише для визначення мети асигнувань на створення і впровадження в народне господарство АСУ та обчислювальних центрів, повнішого

визначення витрат на управління у власному розумінні цього слова та виконання робіт, безпосередньо пов'язаних з виробництвом матеріальних цінностей, хоча врешті управління невіддільне від виробництва, є його складовою частиною, необхідним елементом. При закріпленні цього положення господарським законодавством змінюються й витрати на управління у бік їх збільшення, що повніше відбиватиме економіко-правову суть управління соціалістичним господарством. Витрати на управління поділятимуться відповідно на придбання основних і оборотних засобів, а, отже, на створення АСУ та обчислювальних центрів.

Нормативне закріплення викладеної пропозиції передбачає необхідність зміни господарського законодавства і в галузі планування. Зокрема, при створенні планів розвитку народного господарства в розрізі галузевого і територіального планування має передбачатися виконання робіт по створенню різних рівней АСУ, а також обчислювальних центрів колективного користування і, отже, виділення для цієї мети асигнувань. Таким чином, буде встановлена централізація у справі створення різних АСУ та обчислювальних центрів, що дозволить успішніше вирішувати завдання створення загальнодержавної системи по збиранню й обробці інформації для обліку, планування й управління народним господарством країни. Така концентрація, по-перше, дозволить усунути непогодженість і різнобій при створенні АСУ та обчислювальних центрів різних республік країни, і по-друге, дозволить оперативніше маневрувати грошовими ресурсами, що виділяються для цієї мети, в межах усього народного господарства, економічніше вирішувати питання створення АСУ й обчислювальних центрів, а також забезпечувати максимальну мобілізацію матеріальних і грошових ресурсів для вирішення даних завдань.

У цьому аспекті доцільно також надати право підприємствам та організаціям одержувати в установах Держбанку СРСР довгострокові і

числювальних центрів колективного користування може здійснюватися шляхом видання відповідної урядової постанови, в якій знайшли б вирішення вказані вище питання. Даний нормативний акт повинен передбачити комплексну програму планомірного створення і впровадження в народне господарство засобів електронно-обчислювальної техніки та різних організаційних форм її використання, в тому числі — на базі обчислювальних центрів колективного користування. Велике значення мало б закріплення в ньому обов'язків міністерств і відомств СРСР, Рад Міністрів союзних республік та виконкомів місцевих Рад депутатів трудящих по забезпеченню, насамперед, виконання заходів, спрямованих на створення і впровадження АСУ та обчислювальних центрів колективного користування.

У справі концентрації грошових ресурсів підприємств і організацій на фінансування капіталовкладень по створенню абонентських пунктів і обчислювальних центрів колективного користування велика роль належить плановим і фінансовим органам. Від злагодженості їх діяльності набагато зале-

жать успіхи у вирішенні будь-яких питань господарського будівництва в нашій країні, особливо — у створенні загальнодержавних автоматичних систем організаційного управління. Це зумовлено тісним зв'язком між плануванням і фінансуванням. Тому вважаємо за доцільне, щоб Держплан СРСР і Міністерство фінансів СРСР у спільному акті (наприклад, в інструкції) встановили єдиний порядок планування строків і джерел фінансування робіт, пов'язаних з створенням і впровадженням у народне господарство АСУ та обчислювальних центрів. Такий нормативний акт був би важливим правовим документом з економічних питань створення загальнодержавних автоматичних систем, основною правовою формою регулювання економічних відносин, що виникають у процесі реалізації завдань партії й уряду по дальшому вдосконаленню управління народним господарством та підвищення його ефективності.

В. ХОМЕНКО
кандидат юридичних наук,
Р. КАЛЮЖНИЙ

